

RECENZJA

pracy doktorskiej mgr Igi Apollo – Jabłońskiej

**sporządzona w związku z przewodem doktorskim wszczętym przez Radę Wydziału
Dyrygentury Chóralnej, Muzyki Kościelnej, Edukacji Artystycznej, Rytmiki i Jazzu
Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku**

Zleceniodawca

Przewodnicząca Rady Dyscypliny Artystycznej na podstawie Uchwały nr 4/2019 z dnia 21 stycznia 2019 r. Wydziału Dyrygentury Chóralnej, Muzyki Kościelnej, Edukacji Artystycznej, Rytmiki i Jazzu Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku. Zlecenie podjęte na podstawie Ustawy z dnia 14.03.2003 roku tekst jednolity o stopniach i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 r. poz. 1789 ze zmianami) oraz Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19.01.2018 roku w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzenia czynności w przewodach doktorskich, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz. U. z 2018 poz. 261).

Dotyczy

Uchwały nr 4/2019 Rady Wydziału Dyrygentury Chóralnej, Muzyki Kościelnej, Edukacji Artystycznej, Rytmiki i Jazzu Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku z dnia 21 stycznia 2019 w sprawie powołania mojej osoby na recenzenta oraz do składu komisji doktorskiej w przewodzie doktorskim mgr Igi Apollo - Jabłońskiej w dziedzinie sztuk muzycznych.

Przesłana przez Przewodniczącą Rady Dyscypliny Artystycznej Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku praca doktorska, na którą składa się dzieło artystyczne na nośniku DVD i CD oraz na pendrive'ie, jak również opis dzieła i dokumentacja przewodu doktorskiego spełniają formalne wymagania ustawy z dnia 14.03.2003 roku art. 11 i 13 ust. oraz § 1 i 4 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 19.01.2018 roku w sprawie szczegółowego trybu przeprowadzenia czynności w przewodach doktorskich i habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora tekst jednolity (Dz. U. z 2018, poz. 261)

Temat pracy

FORMA *SHOW CHOIR* JAKO ELEMENT POPULARYZACJI MUZYKI CHÓRALNEJ, ROLA I FUNKCJE DYRYGENTA

Mgr Iga Apollo – Jabłońska przedstawiła pracę doktorską w formie:

- 1) dzieła artystycznego zapisanego na nośnikach: DVD, CD oraz na nośniku pendrive, które stanowią załącznik do pracy. Znajdują się tam zapisy video koncertów będących bardziej spektaklami muzycznymi, które odbyły się i zostały zarejestrowane w dniach 12 – 13 lutego 2021 r. w Sali Koncertowej Akademii Muzycznej w Gdańsku [łączny czas nagrań – 23'01" + 18'09"]
- 2) rozprawy zwartej pod tytułem „Forma *show choir* jako element popularyzacji muzyki chóralnej, rola i funkcje dyrygenta”.

Praca została przygotowana pod opieką promotora prof. zw. dra hab. Waldemara Górskiego.

Wykonawcy koncertu to:

- 1) Apollo i Muzy Show Choir
- 2) instrumentalści: Szymon Jabłoński (akordeon), Paweł Witulski (piano), Jakub Kisielewicz (bas), Piotr Brajewski (perkusja)
- 3) dyrygent – reżyser Iga Apollo – Jabłońska

Na dzieło artystyczne składają się dwa spektakle muzyczne:

1. pierwszy zatytułowany „Intro” zawiera cztery piosenki w języku angielskim: 1) Writing's on the wall 2) Tragedy 3) Stagecoach 4) Ready for a miracle.

2. drugi zatytułowany „Idąc dalej” to pięć piosenek w języku polskim: 1) Czas Miłości 2) Nie ma, nie ma Ciebie 3) Kiedy kończy się dzień 4) Dni, których nie znamy 5) Wieża Babel

Już sam pomysł zainteresowania się tematem upowszechnienia ruchu w muzyce chóralnej oraz przygotowania chóru w formie tzw. *show choir* czyli zespołu wokalnego jednocześnie śpiewającego i tańczącego, jak również realizującego elementy gry aktorskiej zasługuje na uznanie. Podkreślić bowiem należy, iż nie jest to zawodowy zespół teatru musicalowego, ale wokaliści pasjonaci, którzy chcą wykonywać muzykę wokalną zespołowo – nie w sposób statyczny, ale w połączeniu z choreografią i poprzez wyrażenie treści piosenek również grą aktorską.

Dyrygentka Iga Apollo – Jabłońska była jednocześnie reżyserem obu spektakli, a także brała czynny udział w układzie choreograficznym i grze aktorskiej. Jej przynależność do zespołu wokalnego, jako osoby nie tylko wykonującej gesty dyrygenckie, ale także śpiewającej i tańczącej, objawia się również poprzez ubieranie charakterystycznych dla danej postaci kostiumów. Są one zmieniane na każdy utwór, gdyż kostium musi być adekwatny do treści piosenki. Wszyscy członkowie zespołu wokalnego również mają dobrane kostiumy w taki sposób, aby zbliżały ich do postaci, którą kreują śpiewając daną piosenkę.

Spektakl 2020 rozpoczyna się krótkim wymownym Intro, symbolizującym moment, w którym to czas dla tych młodych ludzi nagle zatrzymał się z powodu pandemii Covid-19. Ich plany legły w gruzach. Ogarnęły ich takie uczucia jak strach i niepewność wywołane izolacją oraz niemożliwością realizowania tego, co mieli zaplanowane, co były ich codziennością, co

kochali czynić. Jednakże okazali się wielkimi szczęściarzami, gdyż zwyciężyła w nich nadzieja na to, że sytuacja zmieni się z powrotem na taką jaka była wcześniej. Silniejsza okazała się wiara w to, że jednak będą mogli zrealizować swoje plany. Po tymże wstępie będącym jedynie scenką sytuacyjną – bez warstwy wokalne – następuje wykonanie utworu I – „Writing’s on the wall”. Rozpoczyna się ruchem całego zespołu ustawionego parami, po czym następuje solo głosu męskiego, wyśpiewane bardzo zdecydowanie, z wyraźną artykulacją tekstu. W dalszej części utworu dołącza zespół brzmiąc wyrównanie w harmonii. Wokaliści śpiewają i jednocześnie wykonują układ choreograficzny. Dyrygentka jest częścią zespołu, zarówno śpiewa, stoi wśród chórzystów dyrygując bardzo sugestywnie w tych miejscach utworu, które najbardziej wymagają dostosowania się przez wokalistów do gestu dyrygentki. Następnie pojawia się piosenka „Tragedy”, od początku w szybkim tempie, bardzo rytmiczna. Układ choreograficzny jest zatem dostosowany do motoryki akompaniamentu instrumentalnego i śpiewu. Piosenka jest zwrotkowa z refrenami, które od strony wokalne są wokalizami. Głosy dobrze scalają się pod względem barwy. Całość dopełniają zmieniające się światła dodające odpowiedniego nastroju. Słuchacz i widz, ani na moment, nie ma poczucia spadku emocji, napięcia czy też zwolnienia tempa. Wręcz przeciwnie, napięcie cały czas wzrasta. Trzeci utwór „Stagecoach” rozpoczyna się bardzo klasycznie – w rozumieniu wykonawstwo chóralnego. Zespół rozpoczyna śpiewem a cappella, dyrygentka jest ustawiona przed chórzystami dyrygując tradycyjnie. Następnie pojawia się więcej światła, solistka podejmuje śpiew. Kiedy zaczynają brzmieć instrumenty: perkusja i pianola, utwór nabiera motoryki, a chórzyści poruszają się rytmicznie. Solistka siedząca przed zespołem rozpoczyna z nim wokalnie dialog. Ostatnim, czwartym, utworem jest jeszcze bardziej energetyczny, żywiołowy, w charakterystycznym stylu negro spirituals „Ready for a miracle”. Śpiew – początkowo dialog między dyrygentką a zespołem – tym razem dyrygentka solo rozpoczyna pytaniem „A you ready for a miracle?” ukazując swój ogromny potencjał głosowy. Następnie ten zwrot jeszcze kilka razy powtarza się w coraz szybszym tempie i zdecydowanej, mocnej dynamice. Chór odpowiadając zbiorowo śpiewa bardzo motorycznie, żywo poruszając się odpowiednio w rytm muzyki.

O ile spektakl, w dysertacji doktorskiej, zatytułowany „Spektakl 2020” ma charakter bardziej musicalowy, o tyle prezentacja pod tytułem „Idąc dalej” jest bardziej muzycznym przedstawieniem teatralnym o nakreślonej fabule. Jest to historia, jak czytamy we wstępnych napisach: „o pewnym człowieku, o wartościach życia, o miłości, o błędach”. Każda piosenka jest charakterystyczną scenką, gdzie chórzyści wcielając się w określone postaci, wykazują się grą aktorską. Historia o pewnym człowieku rozpoczyna się pogodną, niemal sielską scenką o rozkwitającej miłości. Autorka tegoż dzieła śpiewa tu z zespołem nie wcielając się zupełnie w rolę dyrygenta. Wokaliści czują ten sam puls muzyki dzięki rytmicznemu akompaniamentowi instrumentalnemu. Drugim utworem jest aranżacja popularnej piosenki z repertuaru Kayah „Nie ma, nie ma Ciebie”. Rozpoczyna się on przejmującym wstępem akordeonu, który podejmuje sopran solo wykonując wokalizę i charakterystyczne sylaby oparte na interwałach i zwrotach melodycznych w stylu bałkańskiej muzyki ludowej. Następnie dołącza cały zespół. Utwór nabiera tempa i dynamiki brzmienia. Kolejną

motoryczną częścią spektaklu jest piosenka „Kiedy kończy się dzień”. Zespół daje tu pokaz całkowitej wirtuozerii wokalne opartej na znakomitej dykcji, bardzo równym, scalonym wypowiedzianiu, na odpowiedniej wysokości, dźwięków w szybkim tempie. To wszystko dzieje się bez wybijania taktu i pulsu przez dyrygentkę, która tu również jest częścią zespołu i śpiewa razem z grupą wokalistów. Rola typowej dyrygentki przybiera natomiast w piosence „Dni, których nie znamy” – aranżacji znanego przeboju Marka Grechuty. Piosenka rozpoczyna się wokalem tutti zespołu chóralnego a cappella. Spójna wokaliza na samogłosce „oooo” jest intonowana przez chór pod precyzyjnym gestem dyrygentki – autorki niniejszej dysertacji doktorskiej. Następnie po dłuższym wstępie rozpoczyna się część utworu z tekstem właściwym piosenki od słów „tyle było dni do utraty tchu”. Wykonana jest początkowo przez solistkę, a w dalszej kolejności przez cały zespół, który śpiewa wokalizy również jako tło harmoniczne do równolegle brzmiących partii solowych. W ostatniej V scenie wybrzmiewa optymistyczna „Wieża Babel” – piosenka z polskiego musicalu „Metro”, którego prapremiera miała miejsce 30 stycznia 1991 roku w Warszawie. Tutaj autorka recenzowanej rozprawy doktorskiej i dzieła scenicznego jest zarówno dyrygentką, jak i wokalistką. To piękny, optymistyczny finał całości przedstawienia.

Podsumowując oba spektakle należy, w mojej ocenie, dostrzec następujące walory:

- 1) Każdy z tych spektakli ma odpowiednią dramaturgię. Piosenki są ułożone w taki sposób, aby widz i słuchacz percypował całość w pewnym zmiennym napięciu emocji i ich odprężeniu.
- 2) Aranżacje piosenek są również wykonane w sposób stopniowego budowania napięcia w każdym utworze.
- 3) Aranżacje piosenek są wykonane w bardzo interesujący sposób, zróżnicowane pod względem aparatu wykonawczego, harmonii, tempa i dynamiki. Większość piosenek charakteryzuje się szeroką paletą wszystkich wymienionych powyżej cech utworu muzycznego;
- 3) Ruch sceniczny, choreografia korespondują z muzyką, z jej motoryką, tempem, charakterem i nastrojem.
- 4) Wokaliści śpiewają w bardzo spójny sposób, wykazują się bardzo dobrą, wyrazistą dykcją.
- 5) Cały zespół wokalny wraz z dyrygentką wykazał się znakomitą przygotowaniem wszystkich utworów, dzięki czemu mógł swobodnie realizować zadania choreograficzne i aktorskie.

Jedynymi, może nie tyle mankamentami, co kwestiami, które mogłyby być lepsze, ale z pewnością miała na to niestety wpływ sytuacja pandemii covid-19, jest liczebność wokalistów w zespole. Z jednej strony korzystniej byłoby, aby było ich więcej, zwłaszcza w męskich grupach głosowych. Wówczas byłby to bardziej chór – w jego tradycyjnym rozumieniu – a nie zespół wokalny. Z drugiej jednak strony ten charakter muzyki musicalowej, która wymaga, aby wokaliści śpiewając grupowo również tańczyli, realizowali układ choreograficzny lub

wykonywali zadania aktorskie, zdecydowanie lepiej osiągnąć w mniejszym, bardziej zwartym zespole.

Osobiście czuję również niedosyt jeśli chodzi o czas trwania obu spektakli. Tak znakomicie opracowanych utworów i piosenek, wykonanych z precyzją, jeśli chodzi o sferę muzyczną, reżyserską i choreograficzną, chciałoby się słuchać i oglądać więcej. Jednakże należy zadowolić się taką ilością i czasem trwania obu prezentacji, które wykonane kiedyś na żywo mogą stanowić całościowy wspaniały koncert (z przerwą pomiędzy oboma spektaklami), przynoszący słuchaczom i widzom wyjątkowe przeżycia artystyczne.

Praca doktorska – opis dzieła

Uzupełnieniem dzieła artystycznego zarejestrowanego w 2021 roku w Akademii Muzycznej w Gdańsku jest opis pt. „Forma show choir jako element popularyzacji muzyki chóralnej, rola i funkcje dyrygenta”. Praca składa się z trzech obszernych rozdziałów, z kilkoma podrozdziałami każdy, zawartych na 155 stronach. Część główna rozprawy jest poprzedzona wstępem, zaś kończy ją podsumowanie.

W pierwszym rozdziale autorka szczegółowo przedstawia historię, poczynając od narodzin nurtu czy też gatunku muzycznego pt. *show choir*. Wspomina ona tu takie gatunki jak wodewil, musical, swing choir, przytacza nazwiska i biografię prekursora – pierwszego propagatora dyrygenta Freda Waringa. Ten rozdział jest bardzo cenny z punktu widzenia poznawczego i zdobycia wiedzy w zakresie, jak narodził się nurt jednoczesnego śpiewania zespołowego i tańczenia, jakie były nastroje wobec tzw. rozrywkowej muzyki chóralnej. Pomimo, że przez wiele lat twórcy i członkowie Amerykańskiego Stowarzyszenia Dyrygentów Chóralnych mieli negatywny stosunek do formacji rozrywkowych, to jednak z czasem ich nastawienie uległo zmianie. Powstały nawet wytyczne jak należy tworzyć formacje show choir, jakimi cechami i umiejętnościami powinni wykazywać się członkowie takich grup taneczno – wokalnych.

W rozdziale drugim znajduje się opis funkcji i roli dyrygenta. Autorka rozpoczyna od wyjaśnienia rozumienia osoby muzyka określanego mianem dyrygenta w tradycyjnym tego słowa znaczeniu czyli w odniesieniu do muzyki symfonicznej i chóralnej a cappella. Następnie przechodzi do kwestii zadań, umiejętności i kompetencji dyrygenta, który chce przygotować chór w formie scenicznej czyli zespół nie tylko śpiewający, ale także tańczący, wykazujący się umiejętnościami gry aktorskiej. Ten rozdział zawiera cenne wskazówki dla dyrygentów tzw. chórów tradycyjnych, którzy jednak poszukują pewnych innowacji repertuarowych i brzmieniowych dla swoich zespołów. Chcą wnieść trochę nowoczesnych trendów, świeżego spojrzenia na amatorski ruch muzyczny, uatrakcyjnając w ten sposób koncerty, aby były bardziej efektowne dla szerszej publiczności. Autorka rozprawy doktorskiej szczegółowo wyjaśnia różnice w sposobach kreowania brzmienia zarówno chóru tradycyjnego, jak i show choir, metody kształcenia i doskonalenia dykcji. Bardzo ważnym elementem, właściwie nieodłącznym, zespołu typu show choir jest choreografia. Autorka wyjaśnia zatem, w podrozdziale 2.6, dlaczego ten ruch sceniczny jest tak istotny, w jaki sposób dopełnia on treść

i charakter piosenki. Cenne jest tu zestawienie w tabeli stylów tanecznych, charakterystycznych dla nich ruchów, kroków oraz elementów ubioru. W siódmym podrozdziale drugiego rozdziału autorka opisuje elementy pozamuzyczne prezentacji scenicznej każdego show choir. Bez scenografii, zróżnicowanych kostiumów, charakterystyki przy pomocy makijażu oraz oświetlenia i nagłośnienia produkcja show choir nie byłaby pełna. Trzeba nawet stwierdzić, że wszystkie te elementy, zarówno muzyczne: wokalne, instrumentalne, ruchowe, choreograficzne, jak i niemuzyczne – wymienione w poprzednim zdaniu, stanowią kompletną całość dla prezentacji show choir.

Najbardziej nowatorski w całej dysertacji jest rozdział III zatytułowany „Realizacja i przygotowanie koncertu”. Jest to bowiem w całości autorska koncepcja przygotowania koncertu złożonego z dwóch części: „Spektaklu 2020” i spektaklu „Idąc dalej”. Pani Iga Apollo – Jabłońska jest po pierwsze autorką trzech aranżacji muzycznych do piosenek: „Nie ma, nie ma Ciebie” (piosenka z repertuaru Kayah), „Dni, których nie znamy” (piosenka z repertuaru Marka Grechuty) i „Wieża Babel” (piosenka z repertuaru Metro). Następnie autorka przygotowała samodzielnie scenariusze obu spektakli. Wymyśliła bohaterów opowieści – postacie charakterystyczne, opisała ich cechy charakterystyczne oraz określiła jak powinni być ubrani. W rozdziale 3.2.2 możemy zatem szczegółowo zapoznać się z fabułą scen i ich opisem. Cennym fragmentem jest podrozdział 2.3 trzeciego rozdziału. Opisy ujęte w zestawieniu charakterystyki poszczególnych utworów np. „Spektaklu 2020” potwierdza, że utwory są dobrane przez autorkę i ułożone na zasadzie kontrastu: 1. Utwór pozytywny, pełen nadziei, 2. Nostalgiczny, melodia ludowa tęskna 3. Utwór gwałtowny, ekspresyjny 4. Utwór liryczny 5. Utwór radosny, nieco podniosły. Zwycięża zatem nastrój pozytywnej nadziei. Dopełnieniem do całości opisanych scenariuszy są dokładne opisy jaka jest rola dyrygenta na scenie w każdej piosence, jak przebiegał proces realizacji spektakli łącznie z spotkaniami organizacyjnymi w sprawach kostiumów, scenografii i gry aktorskiej.

Dysertacja doktorska jest napisana poprawnym gramatycznie i pod względem stylu, językiem. Zdania są zrozumiałe. Autorka stosuje bogatą terminologię specjalistyczną w odniesieniu do zgłębianego tematu show choir.

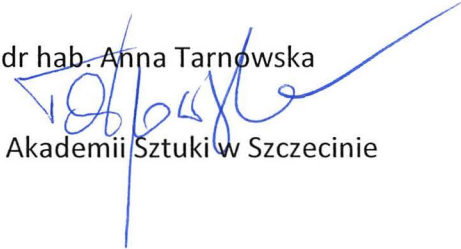
KONKLUZJA

Dysertacja doktorska mgr Igi Apollo – Jabłońskiej, komplementarnie zespolona z dziełem artystycznym zarejestrowanym na nośnikach DVD i pendrive, świadczy o ogromnym zaangażowaniu autorki w zgłębienie tematu jej szczególnych zainteresowań muzycznych jakim jest prowadzenie chóru w formie teatralno – musicalowej czyli określanym mianem show choir. Autorka dowiodła, że od kilku lat bardzo szczegółowo interesuje się działalnością i funkcjonowaniem tego typu zespołów. Bardzo pomocne w tej kwestii okazały się jej podróże do Stanów Zjednoczonych, gdzie miała najwięcej możliwości obserwować funkcjonowanie show choir's i ich prezentacje sceniczne. Te spostrzeżenia, doświadczenia w tym zakresie oraz

zdobytą wiedzę i umiejętności praktyczne starała się przenosić na grunt Polski. W ten sposób powstał jej własny show choir, z którym następnie przygotowała program przewodu doktorskiego. Doktorantka wykazała się rzetelnością i skrupulatnością w zbieraniu materiałów niezbędnych do tego, aby po pierwsze mogła przygotować oba spektakle muzyczne, zarówno od strony muzycznej, jak i od strony reżyserskiej i ruchu scenicznego, a po drugie dokonać opisu tegoż dzieła artystycznego ukazując rys historyczny i szerokie tło, na bazie którego powstało zjawisko show choir. Praca autorki Igi Apollo – Jabłońskiej będzie cennym źródłem wiedzy dla dyrygentów chórmistrzów, którzy chcą przełamać tradycyjne konwenanse i wprowadzić do swoich chórów trochę świeżości oraz energii. Z pewnością może też stanowić źródło inspiracji w jaki sposób aranżować popularne piosenki artystów muzyki pop, piosenki musicalowe, negro spirituals czy nawet utwory muzyki ludowej.

Stwierdzam, że praca doktorska mgr Igi Apollo – Jabłońskiej stanowi znaczący wkład w rozwój dyscypliny artystycznej, a zatem spełnia warunki określone w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku.

Tym samym wnioskuję o przyjęcie rozprawy doktorskiej i dopuszczenie jej do publicznej obrony.

dr hab. Anna Tarnowska

prof. Akademii Sztuki w Szczecinie